

משה ברוך בן יצחק

Meyer Rutkowski

16. Hutchison Street

Middlesex Street

Whitechapel

London

Very rare —

unknown to the bibliop

פראגער בילבול

דא ווערט באשריבן דיא געשיכטע וואס האט זיך
גיטראפן אין דיא גרויסע שמאט פראג וויא זיין
האבן אויף זיך גיהאט עלילות דם פאר פסח אונז
זיי ויין ניצול גיווארן בדרך גסע"י הגאון המקובל
מהר"ל מפראג ז"ל אונז מיר דארפן דאנקען גאט
אז ער האט אויף אונז משנה עתים גיווען למזבח:

ווילנא

שנת תר"ל לפ"ק

ПРАГЕРЪ БИЛБУЛЬ.

или рассказъ изъ Впрошлой жизни
Евреевъ въ Богеміи.

Вильна Въ типографіи А. Дворжеца на
вилейской улицѣ въ домѣ Горскаго
№ 31 1869 г.

Дозволено Цензурою 24 Ноября
1869 г Вильна.

אזהרה מן המביא לבית הדפוס

לאחינו ב"י לבלי להדפיסו שנית ולבד האיסור מהכנת גבול עונש יענש
על פי חוק הממשלה :

פראנער בילבול

מעשה עם איז גיווען אין פראג אַנרויסער עושר אונזער
האט גיהאט אין בן יחיד וואשער איז גיווען
אַנרויסער תכשיט. ער איז געווען יום ולילה אונז
האט גילערנט אונז איז גייער פֿרום גיווען. אונז ווין
ווייב איז גיווען אַנרויסער אשת חיל. אונזער האט
זיך גאר נים גימישט אין קיין משא ומתן. אונז ווין
פאמער דער עושר פֿלעגט אים צוא געבן אלעס וואש
ער האט באראקט פֿדי ער זאל ווערן אונז לערנען.
ליבט אונז דער עושר גיט ארין שלאף האט ער גליק
רויט ווין בן יחיד אונז זאגט אים זאלסט וויסן אז
איך בין גייער שלאף טאמער וועל איך חיו עטארכין
פון דעם שלאפֿקייט. בעט איך דיר דוא זאלסט טיר

פראגער בילבול

4

צוא זאגן איין זאך. זאגט דער זון מיין ליבער פאטער
 זאג וואס דוא ווילסט איך וועל דיר. בוודאי פאלגן
 דען דיא תורה האט דאך אונז גיפאטן פבד את אביך
 מכל שכן אזוא איין ליבער פאטער וויא דוא ביסט
 וואיש דוא האסט פיל געלט אויס גיפראכט פדי איך
 זאל קאנען לערנען אונ גיסט מיר גאר מיין באדערפנעם
 נוא וועל איך דיר בוודאי פאלגן וואס דוא וועסט
 מיר הייסן. זאגט דער פאטער צוא אים מיין ליבער
 זון זאלסט וויסן אז פון מיר וועט דיר איפר בלייבן
 ווער פיל עשירות געלט אונ קליידער אונ זילבער
 אונ פעריל אונ אבנים טובות אונ מויערין אונ גוועלדין
 גאר איך בעט פון דיר אז דוא זאלסט מיר געבן
 תקיעת כף אז ווייל דוא וועסט לעבן זאלסטו גאר
 זיך גיט מישין אין קיין שום משא ומתן. גאר דוא
 זאלסט זיצן מאג אונ גאכט אונ לערנען אונ גאט
 דינען. דען דיין ווייב איז אגרויסע אשת חיל וועט
 זיא אריין פירן אלע משא ומתן דורך אנשים נאמנים.
 אונ זאלסט זיך גאר גיט מישין דער צוא. אונ איך
 בין בטוח אין הש"י אז ער וועט דיר אויס פירן צום
 בעסטן. זאגט דער זון מיין ליבער פאטער איך בין

פראגער בילבול

ג

אן גיברייט צוא פאלגין דיר . אונער האט אים
גיגעבין תקיעת כף דרויף . איז דער עושר גישטארבין .
אונער דער זון האט מקיים גיווען זיין פאטערס צוואה
אין גאנצין אונער פלעגט נאר לערנען יום ולילה אונער
האט זיך גיט גימסט אין קיין שום משא ומתן נאר
זיין ווייב האט גיפירט גרויסע האנדל שאפט דורך
פיל נאמנים ומשולחים :

ויהי היום אין עטליכע יאר ארום קומט אמאל צו גיין
זיין ווייב צו אים אונער זאגט מיין מאן זאלסט
וויסן אז אונזער מול גייט אראפ אלע טאג ווערן מיר
ארומער . אונער וואש איך האנדל ווער איך אן . בכך
זאלסטו וויסן איך בין שולדיג לייטן זייער פיל געלט .
זאלסטו לאזן אויס רופן אין דיא שולין אונער אין דיא
בתי מדרשים אז וועמען איך בין שולדיג געלט האט
ער צייט צוא קומען היינטיקס יאר אגאנץ יאר וועל
איך אים מסלק זיין זיין געלט . אונער וואו הש"י וועט
ווערן פירן מיט אונז אזו וועט זיין אונער לאמך ח"ו גיט
זיין קיין אן זעצערס פרעמד געלט דען עס וועט זיין
אגרויסקער חילול השם ח"ו אז מיר וועלן אן זעצן
פרעמד געלט חוץ וואס מיר וועלן גישטראפט ווערן
חלילה

פראגער בילבול

חלילה לעולם הבא • דרום וויל איך באצאלן לייזן
 זייער געלט • און אויב ע'ש וועט אונז אויך בלייבן
 איז מה טוב און אויב ח'ו גיט מונן מיר אויך לידן
 דאס איז אלץ פון הש"י • און אזוא האט ער גיטאן
 און האט גיהיטן אים רופין אין אלע שולן און אויך
 אין אלע בתי מדרשים פון גאנץ פראג אז וועלכין
 מענטשן זיין ווייב איז שולדיג געלט האט ער צייט
 צו קומען אגאנץ יאר פון היינטיקן טאג אן וועט
 סען אים באצאלן עד פ"א • און דער וואש וועט גיט
 קומען אגאנץ יאר און וועט קומען ערשט דער נאך
 און עס וועט ח'ו גיט זיין אים צו באצאלן זאל ער
 קיין תרעומות גיט האבן • אזוא איז גווען אלע בעלי
 חובות זינגען גיקומען און סען האט זיין אלע באצאלט
 עד פרוטה אחרונה • אפער עס איז זיין גאר ווייניג
 געלט גיבליבן • זאגט דאש ווייב צווא איר מאן דעם
 פרומען וואס וועלן מיר היינט מאן דען געלט האבן
 מיר זייער ווייניג און אונזער הוצאה איז גאנץ גרויס •
 מיר וועלן ח'ו קומען אויף לייטיסע גילעכטער • דאס
 אלע שונאים וועלן אין אונז דער פרייט ווערן • זאגט
 דער מאן צווא איר דאש איז אלץ פון גאט ב"ה וואש

פראגער בילבול

ד

ער מוט איז אלץ רעכט . נאר פון דעםט וועגן וועל
 איך מיך באטראכטן וואש צוא טאן . אונער גייט
 אויף זיין פאטערס קבר אונד בעט אים מיין ליבער
 פאטער עס איז מיר גיט אויף גיגאנגען זיין צוואה
 ווייל אונזערע חכמים שרייבן (טוב תורה עם דרך ארץ)
 עס איז גוט צו לערנן תורה אונד מען זאל דר פייא
 איין משא ומתן אויך טאן . אונד דאש זאגן אויך אונזערע
 חכמים אז דער משא ומתן וואס איין אשה פירט אליין
 איז דרינגען גיט פאר האנדלן קיין סימן ברכה . בכן
 בעט איך דיר דוא זאלסט מיר מיין תקיעת כף אביסל
 גרינגער מאכן דאש צווייא שעה אין אימליכן טאג
 זאל איך מעגן קוקן אין משא ומתן . אונד די איבעריגע
 צייט וועל איך לערנען אונד גאט דינען אזו וויא פריער .
 איז זיין פאטער אים גיקומען צו חלום אונד האט אים
 גיהייסן אזו טאן . זאגט ער צו זיין ווייב מיר וועלין
 פאר קויפן אלע מיערין אונד אלע גיוועלפין אונד אויך
 דיא אבנים טובות אונד דיא איבעריגע זאכן וואש מיר
 האבן אונד מיר וועלין ארויף פון פראג אין אגאנדער
 שטאט אריין . טאטער וועלין מיר דארט אויף זוכן אונזער
 מול . אונד אויך מיר וועלין זיך מאכן דיא הוצאה

קליין

פראגער בילבול

8

קליין ווייל דארט קען מען אונז נישט אז מיר זיינען
אמאל זייער רייך גיווען • טאמער וועט הש"י אונז
העלפן אז מיר זאלן האבן פרנסה • אבער אין פראג
קען מען אונז דאך וויא רייך מיר זיינען גיווען קענן
מיר אונזער פירונג נישט קליין מאכן וויל עש איז אונז
אגרויסע חרפה • אונז זאלסט וויסן אז מין פאטער האט
מיר בחלום מיין תקיעת כף גרינגער גימאכט אז איך
מעג צווייא שעה אין אימליכן טאג עוסק זיין אין משא
ומתן • זאגט זיא צוא אים אז וויא דוא ווילסט אזוא
מזא • אונז הש"י זאל אונז העלפן מיר זאלן נישט קומן
לידי מהנת בשר ודם ח"ו אונז אונזערע שונאים זאלן נישט
דער פרייט ווערן אין אונז • אונז אזו האט ער גיטאן
ער האט פאר קויפט אלע מויערין אונז אלע גיוועלפן
אונז כלי כסף אונז אבנים טובות אונז האט זיך צוא גויף
גישלאגן פיל געלט • אונז האט גינומען זיין ווייב אונז
קינדער אונז זיינען ארויש גיפארין פון פראג • אונז זיינען
גיפארין זיך זוכן איין שטאט עש זאל זיין גיפעלן
דארט צו באזעצן זיך • זיינען זיין איבער גיפארין כמה
וכמה שטעט אונז עש איז זיין אלץ נישט גיפעלן דארט
זיך באזעצן :

ה פראגער בילבול

ויהי היום זיינען זיין אן גיקומען אין אקליין שטעטל
אויף איין שבת האט ער גיזעהן אז אין דעם
גאנצן שטעטל איז גיטא אהויז אשיינע . וויא ער איז
גיקומען אין שול אריין דאוונען פרייטאג פאר נאכט זעהט
ער אז אלע בעלי בתים גייען אן גיטאן אין לייזונגען
קאפמאנעס האט ער פאר שטאנען אז זיין זיינען זייער
גרויסע אריסע לייט . גאד דעם דאוונען פרעגט ער זיין
ווארום זייט איר אזו ארום זאגן זיין צוא אים ווייל אונז
משה ומתן איז גאר סיר קויפן אונ פאר קויפן סמאלע
נא וואש קען מען גאר פאר דיגען אין אזו איין אריסען
משה ומתן דרום זיינען סיר אזו ארום . דער דאזיגער
האט זיך דאש גוט אין זינען אריין גינעסען . אונ איז
גיקומען צוא גיין אויף דער הארברייג אונ זאגט צו זיין ווייב
ווערליג סייך שכל ווייזט אויז פאדארפן סיר וואונען אין
דעם דאזיגן שטעטל . דען זיין זינען אלע זייער ארום
וועלן סיר זיין אנטקעגן זיין גרויסע עשירים . אונ דיא
הוצאה איז דא אויך גאר קליין . אונ סיר וועלן זיך דא
אפ זוכן עפנים אמשה ומתן . אונ אזו איז גיווען ער האט
זיך דארט גידונגען אדירה אונ איז גיבליבן אין דעם
שטעטל . האט ער זיך איין גיקויפט אביסיל סחורה
אלירלייא

אלירלייא מינים אונ האט עס פאר קויפט צו ביסליך ווייס
אונ האט פאר דינט זיין פרנסה בשפע . עס האבין אן
גיהייבן צוא פארין סוחרים אין דער שטעטל אריין אונ
ער פלעגט לייון פיל געלט :

ויהי היום איז דער קאמיסער פון דער שטאט גיוואר
גיווארין אז ער גיפינט זיך סחורה אין דער
שטאט . האט ער גישיקט צו איר זיא זאל אים בריינגען
סחורה ער וועט איר אויך געבן צוא לייזן . איז זיא
גיגאנגען צוא אים מיט סחורות . וויא ער האט זיא דער
זעהען אז זיא איז אנרויסקע פרשון אונ גייט זייער שוין
באקלייד אונ דעט מיט אים זייער שוין מיט גרויש כבוד
אונ מיט גרויש נעימות האט ער גרויש הנאה גיהאט דער
פון . זאגט דער קאמיסער צוא איר פון וואנען ביסטו .
האט זיא אים גיט גיוואלט מגלה זיין פון וואנען זיא איז .
זאגט דער קאמיסער צוא איר איך וואלט גערין זעהן דיין
טאן וואס פאר אפענטש ער איז דען אויב ער וועט מיר
גיפעלין וועל איך אים טאן גרויסקע טובות . ווארום אין
דעם גאנצן שטעטל איז גיט פאר האנדן איין סענטש
איך זאל מיט אים קענען ריידן אפילו צווייא ווערטער .
אמאל איז דא גיווען דער דוכס פון דער שטאט . זיגען

פראגער בילבול

ו

ג'קומן אלע בעלי בתים פון דער שטאט אים עפס בעטן
ווייזן וויא ג'קומען צווא אים מיט ווייזער מיאוסע קליידער
און וויא ווייזן נאך גיווען איין גישמירט מיט סמאלע און
האבן אים פאר שטונקען דיא גאנצע פאקאייס האט
ער אגישרייא גיטאן מען זאל וויא ארויש טרייבן פון דעם
הויף . און האט גישווארן אז ווייל ער וועט לעבן זאל
ער נישט געבטיגן אין דער שטעטל . דרום אויב דיין
מאן איז עפעס אפיינער מענטש וועל איך אים טאן גרויסע
טובות . און וועל שרייבן צום דוכס אז עס גיפנט זיך
אין דער שטעטל אזו אפיינער מענטש וועט בייא אים
אויף ווייזער אן גילייגט זיין . זאגט זיא צום קאמיסער
מיין מאן איז ווייזער אפיינער און אקלוגר און אפרומר
מענטש ער וועט דיר בודאי גיפעלין :

ויהי היום איז דער מענטש אמאל גיגאנגען צום קאמיסער
בדי ער זאל אים אויס בווען אדירה . איז ער
ווייזער גיפעלין דעם קאמיסער זאגט דער קאמיסער צו אים
אז דוא ביסט יוא אזו אפיינער מענטש וועל איך דיר מאן
אמובה איך וועל דיר פאר דינגען די ארענדע מיט דער
גיראלני מיט דיא מילין גאנץ וואלוויל . נאר איך בעט
דיך דוא זאלסט עפעס מאכן לייט אויש דיא שטאט לייט

פון

פון דיין פאר שטאנד . אזו האט ער גיטאן ער האט אים
פאר דונגען די אלע זאכן אויף דרייא יאר גאנץ וואלויל
דער איז דריגען גאנץ רייך גיווארין ער האט גימאכט פיל
מענטשן פון דער שטאט צוא לייט . דען פיל האט ער
גימאכט פאר נאמנים פיל פאר משולחים און פאר סוחרים
דאש ער פלעגט זיין געבין געלט זיין זאלן מיט אים
בשותפות זיין . ביז דיא אלע לייט פון דער שטאט זיינן
אויף גליקליך גיווארין לעבין אים . זיין האבן זיך אויש
גיבויט גאנץ פיינע הייזער . און האבן זיך זיין בקלייד
גאד דיא דרייא יאר האט ער גאד מער נושא חן גיווען
בייא דעם קאמיסער ביז דער קאמיסער האט אים פאר
דונגען דיא גאנצע פסעסיע פון דער שטאט מיט אלע
דערפער . דער מענטש איז זייער גליקלאך גיווארין ער
איז גאד פיל מער רייכער גיווארין איידער ער איז גיווען
נאר צום ערשטין . און ער פלעגט זיצן יום ולילה און
לערנען און גאט דינען נאר צווייא שעה אין טאג פלעגט
ער אריין קוקן אין זיין שטא וסתן און פלעגט אפ געמן
השבון בייא זיינע נאמנים . דער קאמיסער האט גישריבן
צום דוכס דוא זאלס וויסן אז דאס שטעמיל וואס דוא
האט גישווארין דוא זאלסט דרינען ניט געכטיגן . איז
דאש

פראגער בילבול

דאש היינט וויער אשיין שטעטל גיווארין • עש גיפנט
 זיך דרינגען אזוי איין פיינער אונד אקלוגער מענטש וואש עש
 גיפנט זיך גיט אין זיין שטאט וואש דוא זיצט אין איר •
 אונד ער האט גימאכט אלע מענטשן פון דער שטאט פאר
 גרויסע סוחרים אונד זיי גייען שוין אלע וויער שוין פקלייד
 אונד האבן שוין וויער פיינע הייזר אונד אז דוא זאלסט
 וועלן קומען אהער וואלסטו אליין גינען דעם חילוק פון
 דער שטעטל וויא עש איז פריער גיווען • אונד דאש האט
 אלץ גימאכט דער נייער מענטש וואש האט זיך באזעצט
 גיט לאנג אין דעם שטעטל • אונד דאש שטעטל האט
 גיקערט קיין פראג אונד דר דופס איז אויך גינעסן אין פראג •
 ויהי היום האט זיך דער דופס מיישב גיווען אונד איז
 גיפארן אין דעם שטעטל אריין גיוואר ווערן
 אויב דאש איז אמת וואש דער קאמיסר שרייבט אים • וויא
 ער איז גיקומען האט ער באלד גישיקט נאך דעם מענטשן
 איז ער גיקומן צוא אים מיט זיין ווייב זינען וויא אים וויער
 גיפעלן • אונד האט אים גיקושט אונד גיהאלזט אונד זאגט צו
 אים דוא ביסט מיר וויער גיווארין איין גיבאקן אין מיין
 הארצין • איך האב דיר בעסיר ליב איידר מיין אייגן קינד •
 נאר איך וויל פון דיר איין פקשה בעטן • נאר דוא זאלסט

פראגער בילבול

מיר ניט פֿר זאגן . זאגט דער מענטש צו אים אַרונזי דופט
 בעט וואש דוא ווילסט אַך וועל דיר בונדאי ניט פֿאר
 זאגן נאר עש זאל מיך ניט אָן רירן אין דער אַסונה זאגט
 דער דופט צוא אים אַך וויל דוא זאלסט אַרויס מיט מיר
 קיין פֿראג . אונ אַך וועל דיר אזיש מויערין דאַרמין אַזעלכע
 פֿקאיעס וויא מיינע . אונ וואש פֿאר אַסחורה דוא וועסט
 וועלן האַלטן אין דיין גיוועלכט מאַר קיין שום מענטש ניט
 האַלטן וועסט זיין מיט איר איין יחיד . אויך אויב דוא
 וועסט וועלין האַלטן אַזויין שיינק . מאַר אויך קיינער עש
 ניט האַלטן . אונ דעם אַמקופ פֿון דיא דאזיגע שטעטיל
 וועל אַך דיר תמיד פֿאר דינגען פֿאר דעם אייגענע געלט
 וואש דו האַלטסט זיא היינט אונ דוא וועסט דא האַלטן
 גאָמנים . אונ אַך וועל גיין אלע מאַג צו דיר גיוואר ווערין
 אונ אויב דוא האַסט מורא אז דיא הויפּט לייט דר קאמיסר
 אונ דיא איבריגע עלצטע פֿון דעם הויף זאלין דיר ניט מאַן
 קיין שְלעכץ מַחמת קנאה . גיב אַך דיר תיכף אַחתמה
 אז זייא מוזן דיר אלע דזשבוּן געבן אימליכער פֿון זיין
 זאך וואש ער האט דריבער צו שאפֿן נוא וועלין זיי אלע
 מורא האבן פֿאר דיר . וויא דער דאזיגער מענש האט
 דאש דער הערט האט ער זיך זייער דער שראקן ווייל

פראנער בילבול

ח

ער ווייכט דאך אז אין פראג האט ער זיין גליק אן גיווארין
און דא האט ער גיקריגן . אונזער רעט אים אן אז ער זאל
ווידער ארויז קיין פראג . ענטפערט ער דעם דופעס איר
כונט מיר געבן צייט געלויבט מיט ווייך זאל סוף מילעב
זיין זאגט דער דופעס צו אים ער העלפט דרויף גיט קיין
ישוב ער קען אנדערש נישט זיין אז דאס כונט ארויז מיט
מיר קיין פראג ווארום גוף . וועל נישט קענען זיין אן דיר
אפילו אקליינע צייט . ער וועט מיר ווייזער זיין איבער
צו קומען דיא צייט וואלט אויך דארף דיר מויערן פקאיינעס
אבר וויא באלד זיין וועלין פארמיג ווערן דא כונטו תיכף
ארויז קיין פראג אן איין שום תירוץ . דער דופעס האט
גידאנקט דעם קאמיסר וואלט ער האט גיקריגן דעם מענשע
און איז גיפארין אהיים . און האט תיכף גישאפט מען זאל
מויערין דיא פקאיינעס דעם יודין נישט ווייט פון זינע
פקאיינעס . וויא זיי זינען פארמיג גיווארין האט ער גישריגן
אבריה צום קאמיסר ער זאל אים געבן פורק וויפיל ער
דארף און ער זאל תיכף ארויז קיין פראג דער פרומער
מענשע האמטשע עס איז נישט גיווען לרצון האט ער גימוזט
ארויז . און ער האט גילאזט נאמנים זיין זאלין אויף
אלעסן אכטונג געבן און איז ארויז קיין פראג . און איז פר

פארין גלייך אין דיא פקאציעס אריין . דער דופעס איז
 תיכף גיקיטען צו אים גיוואר ווערין אונ האט אים גיקושט
 אונ גיהאלט . אונ האט אים אפ גיגעפן איין גארטן פון
 אלרלייא פירות אינ איין גארטן פון אלרלייא ירקות . אונ
 אויך פעלדער פון אלרלייא תבואות . אונ האט אים גיגעפן
 סענטשין וויא זאלן דרויף אכטונג געבן . אונ אויך זאלן
 וויא דארטן ארבעטן אין דער צייט וואש מיכדארף אז
 וויא אלע אנדאך אונ גערטנער . דער נאך פרעגט אים דר
 דופעס וואש פאר איין כשא וכתן ווילסטו דא פירן . זאגט
 ער איך וויל זיין אוויין שיינקר נאר פון דעסט וועגן וויל
 איך קיינעם גיט אינזאווין קיין פרנסה עש סעגן זיין וויין
 שיינקרס וויפיל עש איז גיווען . נאר וואש סיר וועט
 באשערט זיין צו לייזן וועל איך לייזן . אונ ער פלעגט זיך
 פירן אז וויא פריער ער האט טאג אונ נאכט גילערינט
 אונ גדינט גאט נאר צווייא שעה אין טאג פלעגט ער אריין
 קוקן אין כשא וכתן . עש האט אז גידוערט פיל צייט .
 ויהי היום האט ער אמאל אפ גינזמן חשבון פון זיין נאמן
 איז אים אפ גיגאנגן טוויינט רענדליך דער האט זיך גיט
 גיקענט דער טאנען וואו דאש געלט איז . האט ער אים
 אפ גישאפט ווארום ער האט גיטיינט אז ער האט עש
 גיגנבת

גינגבן. דעם אנדערין טאג קומט צוא גיין דער גאָמן אונ
 זאגט אים איר זאלט וויסן אז איך בין מאַקע איין ערליכער
 מאן דען איך האב מיך דער מאַנט אז עש קומט מיר בייא
 דעם קאמולישן פומר פון דר שטאטט מוויזנט רענדליך אונ
 איך האב אויף אים אקוויטיל. זאגט ער צום גאָמן גיין
 תיכף צוא אים אונ נעם בייא אים אפ דאש געלט. דען
 איך הייס נים בארגין אזו פיל איין סענטשין אונ אויב נים
 וועסטו בייא מיר קיין אורט נים האבין. איז דער גאָמן
 גינגאנגן צום קאמולישן פומר. אונ דער קאמולישר פומר
 האט גראד דענסטמאל גימאכט אגרויסע סעודה זאגט ער
 צום גאָמן וואש דארפסטו נעמט ער ארויש דאש קוויטיל
 אונ זאגט אים איך בעט דיר באצאל מיר דאש קוויטיל
 וואש דוא ביסט שולדיג פאר וויין דען מיין בעל הבית האט
 מיר גיזאגט אז איך וועל בייא דיר עש נים אויף מאנען
 תיכף וועל איך בייא אים קיין אורט נים האבין זאגט דער
 קאמולישער פומר צו אים איצונד איז נים מיגליך דען דוא
 זעהסט דאך אז דיא סעודה דארף מיך קאסטן פיל געלט
 אדרבא איך בעט דיר דוא זאלסט מיר נאך אצונד בארגין
 וויין. אין עטליכע טעג ארום וועל איך דיר פונדא בוצאלין
 עד פ"א דוא זאלסט גאר נים זארגין. איז דער גאָמן גינגאנגן

און האט דאש דער ציילט זיין בעל תפית . זאגט ער צו
 אים גיין נאך אמאל צו אים און זאג אים ער זאל מיר
 הייבן אפ שיקין מיין חוב עד פ"א און אויב נישט וועל איך
 אים שטעלן אונקוועט פון דעם הויף . איז דער נאמן
 גיגאנגן און האט עש אים גיזאגט איז ער זייער ברויט
 גיווארין אויף דעם אויפער קאמיסר דען ער האט גיטראכט
 פון וואנען האט איין יהודי אונקוועט ופערט צו מיר צו
 שיקין מן הסתם האט עש גימוזט צו זאגן דער אויפער
 קאמיסר : האט דער קטולישער פוטר אמליען דאש געלט
 און האט עש אפ גיגעבן דעם נאמן נאר אין הארצין האט
 ער גיהאט שטנאה אויף דעם יהודי און אויף דעם אויפער
 קאמיסר . דער ווייל איז אן גיקומען דער אויפער קאמיסר
 צו דעם קאטולישן פוטר זאגט דער קאטולישער פוטר צו אים
 וואש גייסטו צו מיר אז דוא ווילסט מיר שטעלן אונקוועט
 זאגט דער קאמיסר איך ווייס גאר נישט וואש דוא זאגסט .
 דער ציילט אים דער קטולישער פוטר דיא גאנצע מעשה .
 זאגט דער קאמיסר איך שווער דיר אז זינט דער יהודי איז
 גיקומן קיין פראג . האב איך נאך מיט אים נישט גירעט איך
 ווייס גאר זיין צורה נישט דרום האסטו מיך נישט חושד צו
 זיין אום זיסט . אויב דוא ווילסט וועל איך שיקין גאך אים

פראגער בילבול

און וועל אים פֿרעגן פון וואָנען ער האט תקיפות צו געמן
 אַזאָקיצע זאָגט דר אויפֿער קאָמיסר צו איין הויף אָפּיצער
 רוף מיר אָהער דעם גאָיטעס יְהוּדִי וואָש ער איז אַוויין
 שיינקער . איז ער גיגאנגן צוא אים . וויא ער איז גיקומען
 צוא אים אין הויף אַריין האט ער גיזעהן אז עס איז בייא אים
 אין הויף זייער שוין אזו וויא בייא דעם דופֿעס . און דער
 יְהוּדִי זיצט און לערינט איז גיפאלן אפֿחר אויף אים און
 איז גיבליבן שטין בייא דער טיר . און דער יְהוּדִי האט
 אַטאך גיטאן מיט דער האנט ער זאל אַרויז גיין . איז ער
 אַוועק גיגאנגען און קומט צו דעם קאָמיסר און זאָגט צוא
 אים דעם הער דאָכט זיך אז ער איז איין לייבאָק דען זיין
 הויף איז פֿינקט אזו שוין וויא בייא דעם דופֿעס און ער
 אליין לערינט . האב אַיך מיר דער שראָקן פֿשעת מיין
 אַריין קומן צוא אים און אַיך האב אים גאר גיט גיזאָגט לאז
 דער הער שיקן צוא אים אַנגעסרין מאן פון מיר . וועט
 ער מיט אים קענען ריירן . זאָגט דער אויפֿער קאָמיסר צו
 אַנאָדער קאָמיסר אַקלענער פון אים . גייא דוא צוא אים
 און זאָג אים אז אַיך רוף אים אָהער . איז דער קאָמיסר
 גיגאנגן . און וויא ער איז גיקומן צוא אים אין הויף אַריין
 האט ער זיך אַיך זייער פֿר וואָנדערט אויף דעם שיינקייט .

דאך איז ער צוא גינאנגען צוא אים אונ זאגט צוא אים דער
אויפער קאמיסאר האט דיך זייער גיבעטן דוא זאלסט
קומן צו אים ער איז בייא דעם קטולישן בוסר זאגט דער
יהודי צוא אים זאג אים אי עש שטייט אים בעסער
אן צו גיין צוא סיר איידער איד זאל גיין צוא אים . זאגט
דער קאמיסאר צוא אים וואש רעדסטו דען ער איז איין
אויפער קאמיסאר בייא דעם דופעס וואש ער מוט איז גיטאן
אונ ער איז נאך גיווען אויפער קאמיסאר בייא דעם דופעס
פאטער נוא וויא קענסטו זאגן אזו אזאך ער זאל קוקען צו
דיר . זאגט דער יהודי צו אים זאג אים ער זאל זיך גרייטן
סיר חשבון געבין פון דעם ערשטן יאר אן וואש ער איז
קאמיסאר . דען איד האב אהתימה פון דעם דופעס אז אלע
זיינע הויפט לייט בדארפן סיר חשבון געבין פון אימליכר
זאך וואש ער האט דרייבן צו שאפן . אונ נעמט ארויש
דיא התימה פון דעם דופעס אונ ווייזט אים וויא ער האט
דאש דער זעהן איז ער גיווארין זייער דער שראקן . אונ
האט אים זייער אויפער גיבעטן . אונ איז גיקוקען צום
אויפער קאמיסאר אונ האט אים זייער אייבן גיבעטן . אונ
האט אים דער ציילט דאש אלש וואש ער האט גיהערט
פון דעם יהודי אונ אויך וואש ער האט גיזעהן דיא התימה

פון דעם דונקעם און אימליכער דינער פון דעם הויף פדארף
 אים השבון געבן . איז דער אויפער קאמיסר אויף גיווארין
 זייער דער שראקין . און איז גיפארין צו אים און האט אים
 זייער איבער גיבעטין . נאר אין הארצין האבן זיין אלע
 גיהאט שטאה אויף אים לימים האט זיך גיטראפן עש איז
 חולה גיווארין איין זון פייא איין און וואש האט גיהיט
 דעם גארטין פון ירקות פייא דעם דאזיגען יהודי איז דער
 פוסר דער פון גיוואר גיווארין האט ער גלישקט צווא אים
 אקלענרין פוסר און האט אים אן גיזאגט אז ער זאל זעהען
 שטעכן אים און זאל אים אונטער ווארפן דעם יהודי .
 אזו האט ער גיפאן און איז גיפארין צום אינו יהודי אהיים
 און האט אים מוריע גיווען פון דעם הימל אז דוא וועסט
 גיט האבן קיין שום עולם הבא ווייל דוא דינסט פייא איין
 יהודי שוין גאנץ לאנג . נאר דיין תקנה איז אז דוא זאלסט
 שטעכן דיין זון און זאלסט אים אונטער ווארפן דעם יהודי
 דאש וועט זיין דיין תקנה זאגט דער אינו יהודי איך האב
 קיין הארץ גיט אליין צו שטעכן מיין זון . בכן שטעה דוא
 אים און איך וועל אים שוין אונטער ווארפן אויף איין גוט
 ארם און איך וועל דיר מוריע זיין אויף וואש פאר איין
 ארם דוא וועסט אים אונטער ווארפן . אזו האט דר פוסר

גיטאן . אונ דער שלאָפּר איז גאנץ קלאָר גיווען אונ האט
דאש אלץ גיהערט נאר ער האט זיך גיט גיקענט רירן . אונ
דער פּוּמער האט אים גישטאכט אונ האט אים גיגעפן דעם
פאטער אונ מוטער זיין זאלין אים אונטער ווארפן דעם יהודי .
זיין דעם יהודי איז גיווען אין קעלער וואש דארטין פלעגן
ליגן אלע ירקות וואס דער אינו יהודי פלעגט אים בריינגן
פון זיין גארטן . אונ דער קעלער פלעגט תמיד אפן זיין
ווייל דער יהודי האט גילאזט אויס רופן אין שטאט אז
וועלכער ארוכאן עש וויל זאל זיך נעמן ירקות וויפיל ער
בראך פון דעם קעלער . פלעגן ארבעט לייט צווא גיין
אונ נעמן פיל זיי האפן גיוואלט דרום איז דער דאזיגער
קעלער תמיד אפן גיווען איז גיגאנגען דער אינו יהודי
אונ האט גיניסען זיין זון אונ האט אים אנדער גילייגט
אונטן אין דעם קעלער . אונ אויפן האט ער ארויף גילייגט
ירקות . אונ באלד איז גיווארן ארעש אז זיין דעם אונ
דעם אינו יהודי איז פאר פאלן גיווארן זיין זון . אונ דאס
איז גיווען פאר פסח . איז דער אינו יהודי גיגאנגן פון
אין הויז צום אנדרין אין גאנץ פראג אונ האט גיטרייסלט
זיין אלע יהודים . דער נאך איז ער גיקומן טרייסלין זיין
דעם רייכין יהודי . איז דער דובעס ארויש גיגאנגן צו זיין אונ

זאגט בייא אים דארף מען גיט טרייסקלן איך ווייס אז ער
 איז זייער איין ערליכער מאן ער וועט דאש פונדא גיט
 טאן זאגט דער פוסק אדוני דופעס איך כוז דאך יוצא זיין
 פאר דעם פאלק איך זאל האמטשע טרייסקלען איין ארם
 וואס פאר איין ארם ער וועט מיר הייסן זי. זאגט דער
 יהודי לאז ער טרייסקלן אין דעם קעלער וואס דארטן ליגן
 דיא ידקות. איז דער פוסק גינאנגן אהין טרייסקלן אונ
 האט אים דארטן גיפונען איז דער דופעס גיבליבן זייער
 דער שראקין אונ מכל עפן דער יהודי מיט זיין ווייב אונ
 קינדער אונ אלע זיינע מענטשן זיין אלע זייער דער
 שראקין גיווארין. זאגט דער דופעס צוא דעם פוסק איר
 מיינט אפשר אז איר וועט אים שליסן אין אייזן. אדער
 איר וועט אים געמען אין תפיסה אריין איך בין ערב פאר
 אים אז איך זאל אים צוא שטעלין ווען מען וועט אים
 דארפן. אונ איר מענט אים פאר חתמנין אלע זיינע זאכן
 אונ שטעלין איין עמידה פאר זיין שמוב מען זאל אים
 היטן. אבר אין קיין תפיסה וועט איר אים גיט געמען
 אויף אין קיין אייזן וועט מען אים גיט שליסן. אונ אויף
 זיין משפט וועט גיט זיצן קיין קליינע ליים. נאר דיא
 גרעסטע ליים פון דער וועלט. דער משפט מוז ארויש

גיין גאנץ קלאר סען וועט פונדא דער גיין דעם אמת .
דען איך ווייס אז דר יהודי האט אים פונדא נישט גישטאכט
אונזער ווייבט גאר דער פון גיט . אזו האבן זיין גיטאן
דאס זיין האבן גישטעלט איין שטיק ארום זיין הויף
סען זאל היטן אים מיט זיין ווייב אונז קינדער . אונז האבן
פאר תתמת אלי זינע קעלרס אונז אלע זינע זאכן . אונז
האבן אפ גישטעלט איין צייט אז ביז דער צייט זאל
סען עס הערין . איז דר דופעס גיפארין קיין ווין אונז אין
איינגלאנד אונז צו דעם שופט פון רום אונז האט גיבעטן
אלע גרויסע לייט אז זיין זאלן ויצן אויף דעם ששפט : אונז
האט זיין דר ציילט וואס פאר איין ערליכר מאן ער איז .
דאס איז גאר אפבלבול אויף אים . אונז דער יהודי מיט
זיין ווייב אונז קינדער אונז אלע זינע גאמנים האבן גיפאסט
מאן אין מאג . אויך דיא גאנצע לייט פון דער שטאט
האבן גוזר תענית גיווען פון זינע וועגן אונז דער רב
פון דער שטאט איז גיווען דר גור אריה . אונז דאס ווייבט
סען דאך אז ער איז גיווען אגרויסר צדיק אונז פלעגט
באווייזן גרוישע מופתים . האט ער גיפרעגט על פי חלום
וואש סען מוט מיט דעם בלבול . האט סען אים גיענטפערט
מן השמים אז אים קען סער נישט העלפן נאר איין יהודי

פראגער בילבול

יג

וואס הייסט לייבעלע זאקין מאכיר. גאר טען האט אים
 גיט גיזאגט אין וואס פאר אשטאמט ער איז. איז דער גור
 אריה אים גיפארין זוכין פון שטאמט צוא שטאמט ביז ער
 איז אן גיקומען אין אשטאמט אריין אונ האט גיפרעגט אויב
 עס איז דארט פאר האנדין איינר לייבעלע זאקין מאכיר
 זאגן וויא צוא אים רבי נאך וואס פרעגט איר נאך אויף
 דעם ער איז גאר אפראסטאק ער איז אפגעקער. זיין ווייב
 זיצט אויפן מארק מיט גיבעקס אונ ער ארבעט זאקין אונ
 שלאגט זיך תמיד מיט דיא ווייסע חברה נאך וואס פרעגט
 איר אויף אים נאך. זאגט דער גור אריה ער איז מיין קרוב
 גאר וויא איר דער ציילט מיר וויל איך מיר מיט אים גאר
 גיט זעהען. פייא נאכט זאגט דער גור אריה צום משרת
 פון דעם הויז פיר מיר צוא דעם לייבעלע. גאר איך בין
 גוזר אויף דיר אז דוא זאלסט גיט דער מאנען פאר קיין
 מענטשין האט ער אים גיפירט צוא אים. אונ ער האט
 גיוואגט אונטער דער שטאמט אין אצופראכנע שטיבלע.
 וויא דער גור אריה איז צוא אים אריין גיקומען ליגט ער
 אויף דעם בעט אונ קוקט אריין אין אסער. אונ זיין ווייב
 באקט גיבעקס. וויא דער לייבעלע האט דער זעהען דעם
 גור אריה האט ער זיך אויף גיחאפט אונ זאגט רבי וואס

פונט איר דא ביא נאכט . זאגט דער גור אריה צוא אים
 איך דארף מיט אייך עפעס ריידן לאמיר גיין אין דרויסן
 ארויס זאגט דער גור אריה צוא אים דוא זאלסט וויסן אז
 עס איז פאר האנדן אבילבול אין אונזער שטאט פראג
 אויף ווער אטייערין מענטשן ער מיט זיין ווייב און קינד
 און ער איז אגרויסר למדן און איז ווער פרום האט מען
 מיר גיזאגט מן השמים אז איר קענט אים העלפן דרום
 למען השם האלט אייך דאס גיט פאר גרינג און פארט
 מיט מיר קיין פראג און טוט אים אטובה וויא ווייט איר
 קענט . זאגט דער לייבעלע צוא אים איר פארט אהיים
 און דער מאנט פאר קיינעם גיט און איך וועל שוין דארטין
 זיין צו דער צייט וואס מען וועט מיך בדארפן . דער גור
 אריה איז אהיים גיפארין און האט גיזאגט אבשורה דעם
 מענטשן ער זאל גיט זארגן ער וועט איה גיהאלפן
 ווערין אין גיכע צייטן . עס איז גיקומען דיא צייט וואס
 דר משפט האט באדרפט זיין איז אראפ גיפארין דר שופט
 פון ווין און פון אינגלאנד . און דער שופט פון רוס איז
 גיפארין שפעטער מיט אמאג . וויא דער שופט פארט אזוי
 און איז שוין גיט ווייט פון פראג זעהעט ער וויא איין יהודי
 גייט צוא פוס . און דאס איז גיווען דער לייבעלע זאקן

פראגער בלבל

יד

מאכער זאגט דער שופט צום יהודי זיין אויף מיט מיר .
 דען עש איז גיט רעכט איך זאל פארן אונ דוא זאלסט
 זיין צוא פיס ווארום דער שטייגער איז אז דער
 שופט פון רום פראג זיין איין ענין . האט ער זיך אויף
 גיגעצט דער ווייל זיינען וויא גיפארן פאר אראפ
 האבן זיך דיא פערד זייער צוא זאגט אונ האבן איבער
 גיקערט דא קארטע אונ דער שופט האט זיך איבער
 גיפראכן אפוס . האט ער א גהויבן זייער צוא זייער
 פרעגט אים דער יהודי וואס זייערסטו אונ זאגט דער
 שופט עס טוט מיר זייער וויא . גיט דער יהודי אונ
 לייגט ארויף זיין האנט אויף דער פוס האט זיך הייבן
 אויף גיהערט וויא צוא טאן . האט שוין דער ריכטער
 פאר שטאנען אז דאס איז אפיינע זאך . זאגט ער צו דעם
 יהודי וואס וועט אפר זיין ביי אונז איז פר שרייבן אז אבעל
 מים טאר קיין ריכטער גיט זיין אונ איך האב דאך שוין
 איין צוא פראכנע פוס וועט מען דאך מיך הייבן אפ
 ווארפן פון ריכטער זאגט דער יהודי צוא אים איך וועל
 דיר איין עצה געבן דוא זאג אז דוא בייסט חולה וועלן
 דינע קנעכט דיר אראפ טראגן פון דער קארטע וועט
 קיינער גיט וויסן אויב דיין פוס איז צוא פראכנ . אונ
 מארגן

מארגן אז איר וועט זיך וועלן זעצן צום משפט, זאלסטו
 נישט אן הייבן זיך צוא זעצן ביז איך וועל קומען צו דיר
 דען איך ראיוו אויף גאנץ שפעט. אונ וויא איך וועל
 אריין קומען צוא דיר אזו וועט תיכף דיין פוס ווערן
 גאנץ וויא עס איז גיווען פריער אונ אויב דוא וועסט נישט
 צוא הערן מיר וועט ער בלייבן צוא פראכן אויף
 אייביג. דוא זאלסט וויסן אז איך בין דער ארוואקאט
 פאר דעם יהודי וואס מען מאכט אויף אים דעם בילבול
 וואס דו וועסט זיצן איבער זיין משפט. נוא חטשע דעם
 ריכטער האט דאך דאש זייער פאר דראסן אז ער
 זאל דארפן ווארטן מיט דעם משפט אויף איין ארעסטען
 אידן נאר מחמת איין פרייה האט ער זיך גימוזט מאכן
 הולה ביז דער יהודי וועט קומען צו אים. אין דר פריא
 האבן דיא אנדערע ריכטער גישיקט גיוואר ווערן צוא
 אים ווען ער וועט גיין צום משפט. ענטפערט ער דעמאלט
 ווען ער וועט קענען קומען וועט ער אליין קומן צוא זיין
 מיט גרויס דאנק. ער בעט זייער זיין זאלן אויף אים
 אפיסיל אויף ציהען. עס האט גיווערט ביז נאך האלבין
 טאג איז דר לייבעלע זאקן מאכער גיקומן צו אים איז זיין
 פוס תיכף גאנץ גיווארן איז ער זייער דער פרייט גיווארן

פֿאַנער בילבול

טו

אונ זאגט צום אידן וויא ווייט איך וועל קענען וועל איך
 איך טאן אטובה . דער שופט איז גיקומען אונ זייא
 האבן זיך גיזעצט אויף דעם משפט . האט דער יהודי פֿר
 זיך גישטעלט פֿאר אמוען דעם לייבעלע זאקן מאכער
 אונ דר פֿוכר מיט אלע שטאט לייט האבן א ז גישטעלט
 פֿון זיך איין אדוואקאט האט אן גיהויבן פֿאיינען דער
 אדוואקאט איז דאס דען גיהערט גיווארין אז די יהודים
 זאלן אלע יאר הארגענען איין נכרי ווייל זייא פֿאדארפֿן
 האבן פֿלוצט אויף פֿסח . ווארום זאלט איר דאש שווייגן
 ובפרט אצונד וואס מען איז שוין גיוואר גיווארין נאר
 דעם אמת וויא זייא האבן אויסגי פֿהאלטן ביי דעם
 רייכין יהודי ווייל זייא האבן זיך גיטראכט מען וועט אויף
 אים בבור לייגן אונ מען וועט בייא אים נישט טרייסלען .
 זאגט דער יהודי עס איז ליגן דיא אידן דארפֿן נישט קיין
 פֿלוצט אויף פֿסח . אונ דיא פֿומרים אליין האבן גיטייט
 דעם א"י אונ האבן אונטער גיווארפֿן דעם יהודי אויב איר
 ווילט מיר נישט גלייבן לאמיר פֿרעגן זיין פֿאטער אונ מוטער
 זיי וועלן זאגן דעם אמת . אונ די פֿומרים האבן גינאמן
 זיין פֿאטער אונ מוטער אונ האבן זייא פֿאר שלאסן אין איין
 דער זאגט דער פֿוכר זיין פֿאטער אונ מוטער זיינען שוין
 גישטארבן

גישטאדענדיגן דרום הייבט ער זיין פֿרעגן . זאגט דר יהודי
 גיין עס איז ליגן זיין פאר שלאסן אין דעם אונד אין
 דעם דער . לאזן זיין מיר געבן דיא של סל וועל איך זיין
 פֿרייגן . אזוי איז גינען מען האט אים גיסטומ געבן דיא
 שליסל אונד ער האט זיי גיבראכט זאגט דר דופעס צו זיין
 וועט איר זאגן דעם אמת וועל איך אייך לאזן אויף אייביג
 פֿריי פון פאנשצונע . זאגן זיין מיר וועלן דר ציילן דעם
 אמת . אונד האבן דער ציילט דעם אמת . דער פֿאָר האט
 אים אליין גישטאכן אזוי וויא אויבן איז גישטאכן . זאג דר
 פֿאָר פון זייער זאגן איז קיין ראיה נישט דען דיאדין האבן
 אים גיגעבן געלט ער זאל זאגן אזוי וויא ווילן . זאגן
 די מלכים עס איז נישט אמת וואו ראיה איר האט דאך זיין
 פאר שלאסן אונד האט גיזאגט אז זיין זינען גישטאדענדיגן .
 זאגט דער יהודי איך זיינען אייך דאש אלץ לאביר פֿרעגן
 דעם גישטאכנעם איי ער איז פֿלעגט כעשה ווער קלאר
 גינען ער וועט דער ציילן גאר דעם אמת איז דער יהודי
 גיבאנגען צוא זיין פֿאנרעפניש אונד האט אים גידייטן ארויס
 גיין איז ער ארויס גיבאנגן אונד איז גיקומן פאר דיא ריכטער
 אונד האט דער ציילט גאר דיא כעשה וויא דער פֿאָר איז
 גיקומען צוא זיין אונד האט אן גירעט זיין פֿאָר אונד כווער

פראגער בילבול

טו

זיין וואלן אים שטעבן גאר זיין האבן נישט גיוואלט האט
 מיר דר פוסט אליין גישטאבן . זאגט דר רומישער ריכטער
 צום פוסט וויא עש ווייזט זיך אויף בייסמו שולדיג און דר
 יהודי איז ווייטער היין דער פון . גאר זיין זיך אליין מודה וועט
 היין משפט פיל גרינגער זיין . זאגט דער פוסט איך בין
 מודה דעם אמת אז איך בין שולדיג דרינגען ווייל דר יהודי
 האט אמאל בפולין צו מיר ער וועט מיר שיקן אַזאקוציע
 אבער דער יהודי ווייס גאר נישט פון קיין שום זאך איז ארויס
 גיגאנגען דער פסק צווישן זיין אז דעם פוסט מיט דעם
 אדוואקאט זאל סען היינגן און ווייטער גוש זאל סען טיילן
 אויף דריי תלקים אשליש דעם יהודי וואס זיין האבן
 גיטאכט אפלבול אויף אים . אשליש אויף אידישע ארמע
 לייט . אשליש אויף קאמולישע ארמע לייט און דר דופעס
 איז ווייטער פריילאך אנוועק גיגאנגען פון דעם פסק און דער
 לייבעלע זאקן מאכער איז נישט גיבליבן סען האט נישט
 גיוואקסט וואו ער איז אהין גיקומען :

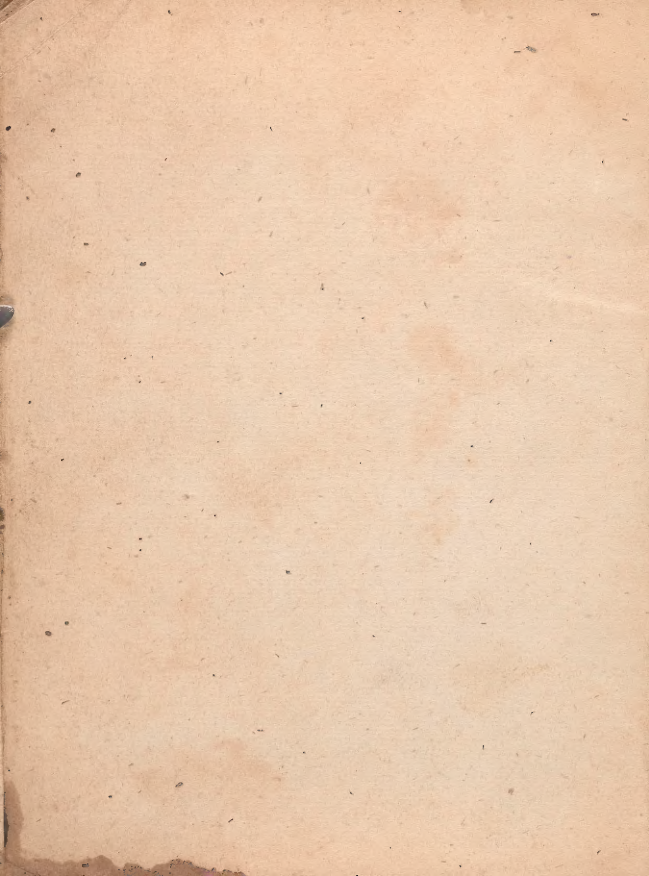
אגב וועלן מיר דא באשרייבן ווער דער מחבר איז פון
 דעם ספר גור אריה . ער איז הרב הגאון המקובל מהור"ר
 יהודה ליווא וואס ער איז באקאנט אין דער וועלט אונטער
 דעם נאמען מהר"ל מפראג ער איז נתקבל גיווארין פאר

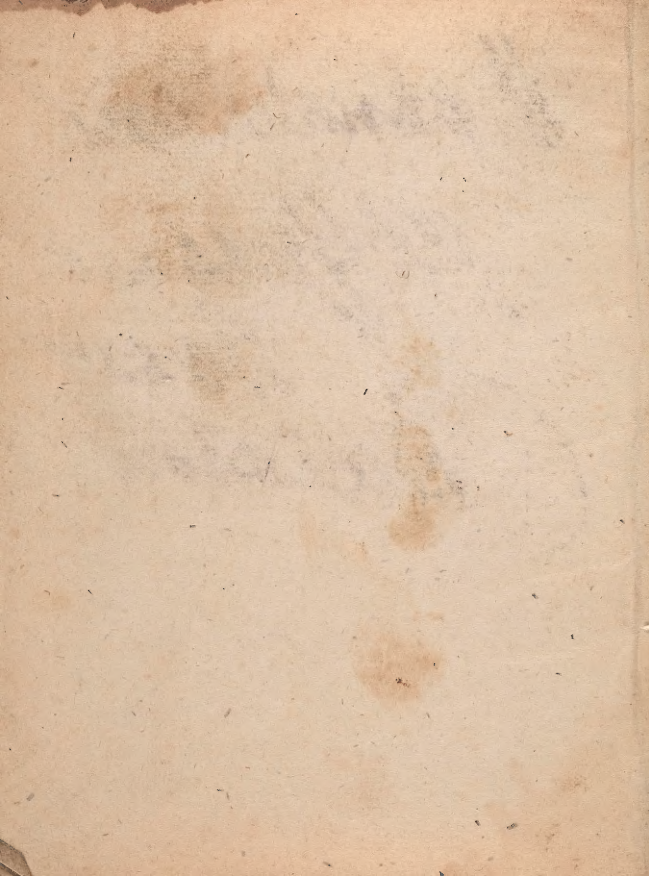
ארב אין פראג בשנת של"ג אונ ער האט דארטין וויער
 פיל תורה פאר מעהרש אונ ער האט גימאכט פיר אונ
 צוואנציג ספרים . אונ עס ווערש דער ציילט פון אים וויער
 פיל מופתים אונ איינע דר פון איז באקאנט אין דר וועלט
 דעם גולם וואס ער האט גימאכט וואס ער ליגט גאנץ ער
 היום הזה אין פראג אויפן שול . דער גרוישער גאון איז
 גיבארין גיווארין בשנת רע"ב לאלף הששי . אונ ער איז
 נפטר גיווארן ח"י אלול שנת שס"ט ער האט גילעבט זיבין
 אונ ניינציג יאר . ער איז מקובר אין פראג אויפן אלטן
 בית עולם מיט זיין פרויא מרת פעריל אונ ער האט פאר
 זאגט אז מען זאל גיבט שרייבן קיין שום שבת אויף דער
 מצבה : אונ עס שטייט מער גיט אויף דער מצבה דיא
 ווערשער . פהנקבר ר' יהודה ב"ר בצלאל ואשתו אשר
 הואיל פעריל בת ר' שמואל אונ עס שטייט אויף וויער קבר
 וויער אשיינעם גנין . גאט ברוך הוא זאל אונז סאן תמיד
 נסים ונפלאות אמן סלה :

ע נ ד ע

H. van der

74 Graham

Barre
Dalston

